

Balag 103

103

1.

809

Törvénykezésünk reformja.

Irta :

KUN LÁSZLÓ.

F

BUDAPEST, 1874.

NYOMATOTT BUSCHMANN F.-NÉL.

(Uri-utca 6. sz.)

Förvénykezésünk reformja

DE BÉLYAI SZÁLLÁS

1874. FEBRUÁR 15.

Törvénykezési rendtartásunk hiányainak észrevételére az illetékes körökben teljes nyolc esztendő kellett; legalább nyolc év leteltével került ki az igazságügyminisztérium irodáiból az első módosító törvényjavaslat, mely mélyebben bevág a törvénykezési rendtartás rétegeibe, orvosolni akarva annak hiányait s betölteni hézagait.

Alig vártuk ennek a javaslatnak nyilvánosságra hozatalát, mert attól a jelzett irányban legalább az észlelt bajok orvoslását volt jogunk remélni.

Azonban, ebbeli nagyon szerény reményünkben is csalódtunk, mert a javaslat átolvasása után arra a szomorú tapasztalatra jutottunk, hogy nem egyéb ez az egész munkálat, mint minden szakértelem nélkül véghez vitt foltozgatás.

Megszoktuk már igazságügyünk vezereitől, hogy ott, — a hol valóban kitüntethetnék magukat, s igazolhatnák a magyar jogászat eddigi jó hírnevét, — folytonosan ellenkező irányban haladnak, s a kor szellemét, sajtóságes hazai viszonyainkat figyelemre sem méltatva, üres szalmát csépelnek, s ha olykor-olykor mégis valamely el nem csépelte, tehát új dologgal állnak elő, abba épenséggel nincs köszönet, mert ezek — mintha csak átok ülne rajtuk — legtöbbszörre cudarul sikerülnek.

Ebből a legujabb javaslatból pedig most már teljesen

meggyőződünk arról, mikép az igazságügyministerium vezérférfiai lehetnek jó politikusok, s nagy államférfiak, de nem jogászok, pedig nekünk ebben a tekintetben inkább szakértő jogászokra lenne szükségünk, mint nagyszabásu politikusokra, kik minden intézkedésükkel csak elsózzák az igazságszolgáltatást.

A javaslat oly hiányos, hogy hiányainak pótlására újabb, több figyelem mellett valódi szakértelemmel szerkesztett javaslatra volna szükség, s egyáltalán nem értjük, mikép lehetett oly egyénre bízni a javaslat kidolgozását, ki az abban tapasztalt szarvashibákból ítélve, semmi szakértelemmel nem bír.

A törv. rendtartás életbeléptetése után a bírósági szervezet lényegesen megváltozott, s a javaslat szerkesztője erre való fölületes tekintetből módosítandónak találta a törv. rendtartás 1. és 2. §-ait, de figyelme már nem terjedt ki ama szakaszok módosítására, melyek a fennállott bíróságok és törvényhatóságok hatásköréről tesznek említést, holott ezek szintén a módosított 1. és 2. §. kifolyásai s azokkal épen egy tekintet alá esvén, a változott viszonyokhoz képest szintén módosítandók lettek volna, mint pl. a 16. §. mely a reformálásra törekvő jelen törvényjavaslat életbeléptetése mellett is megtartandja a „városi törvényhatóság“, és a „rendezett tanácsu városok“ polgári ügyekben való biráskodásáról szóló intézkedését.

A „birtok“, „dologi bíróság“, „telekkönyvi hatóság“, „dologi törvényhatóság“, a „birtokbíróság telekkönyvi osztálya“, s ezekhez hasonló kitételeknek a törv. rendtartásban való rendszertelen használata se tűnt fel a javaslat szerkesztője előtt; pedig az ebből keletkezett zavar még most se szűnt meg, a menyiben az idézett törvény 18. 19. s 353. §-ai a bennük előforduló fentebbi kitételekben

különbséget nem ismernek, holott részünkről a birtokbíró-
róságot a dologi bíróságtól különbözönek találjuk, — míg
a többi kitételeket — bár azok a telekkönyvi rendelet,
ugy az osztrák polg. törvénykönyvnek nálunk fentartott
intézkedéseiben is előfordulnak, — mellőzhetőeknek véljük
törv. rendtartásunkban, mivel a dologi bíróság kellőleg
kifejezi a most hivatkozott törvényekben érintett telek-
könyvi hatóságok fogalmát s ezenfölül kilátásba helyezett
magánjogi codexünk nélkülözhetővé teendvén az idegen
törvények részben való használatát, az minden bizonynyal
öszhangzásba fog hozatni törv. rendtartásunkkal.

A törv. rendtartásban nem ritkán találkozunk a „ha-
tóság“ kitéttel is, mi fölött annak életbeléptetésekor, —
minthogy a városi és megyei hatóságok törvénykezési jog-
gal is fel voltak ruházva, — nem csodálkozhattunk, de
mivel időközben a törvénykezés a közigazgatástól elkülön-
nítettett, a „hatóság“ kifejezés a független, a törvények
korlátai közé szorított törvényszékeket, vagy bíróságokat
nem illeti meg többé, a menyiben ezek nem hatalmat
gyakorolnak, s nem annak gyakorlására hivatvák, hanem
igazságot szolgáltatnak peres ügyekben; s mégis a javaslat
megtartotta a közbejött változások dacára is ezt a kitéttet
a helyett, hogy azt kiküszöbölte volna.

Ezek után áttérhetünk a javaslat érdemleges méltatás-
ására, s midőn ezt teszszük, már eleve is abbeli szomorú
tapasztalatunknak kell kifejezést adnunk, hogy az részleteiben
se tökéletesebb, mint általánosságban; mert nézetünk sze-
rint, mielőtt bíróságról s a perbevont személyek technikus
elnevezéséről, pl. felperes, alperes stb. van szó, szükséges
tudnunk azt, hogy kik azok a személyek, kik perelhetnek
s perelhetők.

Tehát a javaslatnak mindenekelőtt át kellett volna

alakítani a törv. rendtartásban követett rendszert, s a perlő és perbe idézhető személyekről szóló fejezetet elébe kellett volna helyezni a bírósági szervezetről szólónak.

Most azonban lássuk, mint igyekezett megoldani reformatori hivatását a javaslat szerkesztője az egyes szakaszokban.

Az 1. §. csak zavart előidéző szóhalmaz, telve oly kitételekkel is, melyek a jelenlegi törvénykezésben már ismeretlenek; aztán eme §. magyarsága is a lehető legvadabb, s ellenmondások se hiányoznak belőle. Ugyanis hová vezet az az erőszakolás, melylyel a javaslat meglehetősen ügyetlenséggel dióhéjba szoritva akarja feltüntetni a bíróságok hatáskörét, midőn azt a törvény különben is kellőleg részletezve, tisztán meghatározza; — aztán mit keres ebben is ez a szó „hatóság“, mely mint már érintők a kir. törvényszékek életbeléptetése óta csupán közigazgatási testületekre alkalmazható; végül míg az 1. §. második bekezdése a sommás eljárás alá tartozó ügyeknek a törvényszékek előtt való megindítását határozottan kizárja, addig a harmadik bekezdés következő kitétele: „az első bíróság az ügy bármely (mily?) állásában *is* kimondhat“, tág tért enged ismét az első foku bíróság önkénykedésének. — Különben eme szakasz ugyancsak harmadik bekezdésének következő kitételei: „a hatóság **hiánya** (talán hibás eljárása?) az eljárás és határozat semmiségét vonja maga után“, nem is tartozik eme szakasz keretébe, hanem a semmiségi esetek közé.

Ezekből kifolyólag törv. rendtartásunk ezzel a szakasszal épen nem nyert semmit sem, ha már javítani akartunk, sokkal helyesebb lett volna ezt a szakaszt következőleg szerkeszteni:

„Minden peres ügy ama bíróság előtt tárgyalandó,

mely elé azt a törvény, vagy törvényerővel bíró rendelet utasítja.“

* * *

A 2—6. §§. részletezését megelőzőleg szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy a törv. rendtartásban az egyén személyi illetőségét az a hely, a hol lakik, továbbá cselekménye és minősége; a dologi illetőséget pedig az a hely, a hol a tárgy létezik, — szabályozza.

Ily rendszerben kívántuk volna a birói illetőség kérdésének megoldását; azonban a javaslat szerkesztője nem lévén tisztában az előtte fekvő tárgy főbb elveivel, esetről esetre, minden összefüggés nélkül állította össze az illetőséget szabályozó sorokat.

Továbbá azt tapasztaljuk, hogy a csavargók számára a Budapest I. kerületére illetékes bíróságokat állapítja meg új forumokul a javaslat. — Ez a modus tán létezik is más országok törvényeiben, nálunk azonban a mellett, hogy igen humoristikusnak tűnik fel, zavart idéz elő és gyakorlati kivitelében is sok nehézségre fog találni.

Tudvalevő dolog, hogy mindenki rendszerint ama bíróság illetősége alá tartozik, mely a lakhely, vagy járásra — melyben lakik — törvényhozásilag szerveztetett, s így igen természetes a 2. §. abbeli intézkedése, hogy az általános vagy személyi illetőséget alperes állandó lakása állapítja meg; azonban nem tartjuk helyesnek a szakasz szövegezését, ugyanis az „általános“ kitétel kizárja a kivételeket, melyek a perrendtartásban gyökereznek: az „alperes“ kifejezést szintén helytelennek tartjuk, mert alperessé csak akkor válik valaki, ha már beperelték, holott e szakaszban még csak a perbevonható személyekről van

szó, tehát a 2. §. főtebb érintett intézkedését következő szövegezésben ohajtanók:

„A személy illetőséget rendszerint a perbevonandó egyén állandó lakása állapítja meg.“

Ugyane §. második bekezdése szintén alperest emleget, mintha bizony az alperességet is születésével hozná az ember; sőt „alperes társaságról“ is beszél, mintha többen szövetkeztek volna tisztán abból a célból, hogy a bepereltetés gyönyöreit együtt élvezzék.

A 3. §. szerint a tartózkodás helye állapítja meg az illetőséget oly személyre nézve, kik vagy nem bírnak állandó lakással, vagy attól különböző helyen huzamosan és hivatásszerűen időznek; állandó lakás- és tartózkodás nélkül levő egyénekre nézve pedig ama hely bíróságát ruházza fel illetékességgel, melynek területén az illető a kereset megindításakor tartózkodott.

Ez a szakasz a szolgálatban levő egyének illetőségét is szabályozni látszik, ámde, ha valaki szüntelenül változtatja helyét, bár hivatásszerűen, de huzamosan sehol se tartózkodik, könnyen menekülhet ennek a szakasznak révén, s ezért szükségesnek tartanók megjegyezni azt, hogy a szolgálatban levők illetőségét a szolgálatadó rendes illetősége szabályozza.

De bővitendő volna ez a szakasz még azzal is, hogy ha lakás és tartózkodás nélkül levő egyén igazolná azt, mikép állandó lakása, vagy tartózkodása van, az ügyiratok további intézkedés végett az illetékesnek bizonyult bírósághoz teendők át.

A 4. §. sajátos intézkedését már főtebb jelez-

tük s bírálatunk helyességének igazolásául hozzuk annak teljes szövegét.

„Ha az alperes tartózkodási helye külföldön van, vagy ismeretlen, azon belföldi hely bírósága illetékes, melynek területén alperes legutóbb lakott. Ha ezen hely kitudható nem volna, alperest úgy kell tekinteni, mintha Budapest I. kerületében tartaná lakását.

Ennek a szakasznak értelmezése mellett arra az eredményre jutunk, hogy a perbevonható egyén nem szünnév meg itteni lakos lenni, legutóbb tartott lakása- vagy tartózkodásának helye szabályozza reá nézve a bírói illetőséget, „ha pedig ez a hely kitudható nem volna“ — mondja továbbá a szakasz — s ezzel föltétlenül követelni látszik azt, hogy a pertindító fél igazolni tartozzék csavargó kötelezettjének föl nem találhatását, s ez, bár nem vagyunk nomád nemzet, de rendőrségünknek legalább mostani állapota mellett csak írott malaszt marad az illetékességi jog igénybe vétele tekintetében.

Továbbá az, hogy valakinek legutóbbi lakása, vagy tartózkodása nem volna kitudható, nem zárja ki annak lehetőségét, hogy az ily egyénnek ingatlansága, vagy egyéb vagyona ne legyen, miért is ama bíróságnak — melynek területén az ily vagyon fekszik — kellene első sorban illetékesnek lenni az ily egyénekre nézve.

A csavargók részére felállított forum, mint az egész országra kiterjeszkedő, nem lesz képes rendes illetőségi körébe vágó teendőinek megfelelni, s az új eszme csak úgy járna sikerrel, ha egészen külön járásbíróság s illetve törvényszék szerveztetnék erre a célra.

A javaslat szerkesztője megfeledezett a királyi

családhoz tartozó hercegek s hercegnők birói illetőségéről s illetőleg annak törvénybe ig-
tatásáról, hogy a királyi család tagjai születésüknél fogva
esupán az udvarmesteri bíróság elé idézhetők.

A törv. rendtartásnak az elveszett okiratokról szóló 41.
§-a, mely rövidsége mellett határozott utasítást foglal ma-
gában, a javaslat szerzőjének talán épen eme tulajdonai-
nál fogva nem volt inyére, s kanyarított helyette olyan
§-t, mely se nem rövid se nem határozott, hanem igen
is hosszú lére van eresztve, tág tért enged a különféle
magyarázatoknak, mert szerző még azt se látszott tudni
hogy a törvény nem föltételez, de parancsol, s csak
igy kezdhette a §-t mindjárt a következő mondattal.

„Elveszett magán okiratok megsemmi-
sítését azon törvénytörvényknél lehet kérni
stb.“ — Tehát csak lehet, de nem kell, hanem lehet
másutt is, ha az illető félnek úgy tetszik.

Ezért a §-ért is kár volt az időt és papírt veszte-
getni.

* * *

A törv. rendtartás 79. §-a szintén módosítást nyert
a hivatkozott törvényjavaslatban, erről a módosítványról
azonban csak annyit mondhatunk, mikép nemcsak hogy
nem sikerült, hanem egyáltalán nem adhatunk neki előnyt
a régibb szövegezés fölött.

A törv. rendtartásnak eredeti szövege így hangzik:
„Midőn alperes hivatkozik szavatosra,
és az ügy sommás eljárás szerint tárgyalta-
tik, a bíró a menyiben a szavatosságának
helyét látja, felperest rendes eljárásra uta-

sitja, ha pedig nem, az ügy tárgyalását egyszerűen folytatja.“

A törvény ebbeli intézkedéséből tehát az következik, hogy felperes sommás ügyben szavatosra nem hivatkozhatik, ánde ez csak következtetés a törvény értelmezéséből, s nemcsak egy esetet tudunk, melyben ellenkező irányú nézet mutatkozott. Ez okból határozott intézkedést vártunk volna arról, hogy sommás eljárásban **mind két** peres fél szavatosságra hivatkozásának van-e helye, vagy nincs; ha azt tüztük ki elvül a törv. rendtartásban, hogy a bíró az igazságot a per folyamában hivatalból tartozik kikutatni, s minden lehető módot elkövetni arra nézve, hogy a felek kölcsönös jogai meg legyenek óva, akkor nézetünk szerint egyenlően kell őt érdekelnie mindkét peres fél szavatosságra való hivatkozása helyességének.

A jogosítottnak egy harmadik személyről reá ruházott követelése kétéssé tétetvén, vagy a kötelezett egy harmadik személyről reá háramlott dolog, vagy kötelezettség miatt vonatván perbe, — az alapos védelem s az igazság kiderítése céljából nem lehet közönyös a bíró előtt, bármelyik fél részéről mellőzni a szavatosokat, s ha ellenkezőleg jár el, a perrendtartásnak az igazság kiderítését tárgyazó elvét sérti meg, sőt mi több, ha ez az elv nem állítottatott volna fel, s arról volna szó, hogy sommás eljárásban ki hivatkozhatik szavatosra a felek közül, részünkről inkább helyén találónok felperes szavatosságra hivatkozhatását, a menyiben felperesnek szavatosságra való hivatkozása által alperes helyzete változatlan marad, míg ellenkezőleg alperes hivatkozván szavatosra, ha egyebet nem is, de felperes érdekeinek hátráltatásával időt nyerhet, holott a törv. rendtartás egyebek közt a pereknek gyors menetét is céljával tüzte ki.

Ez a szakasz anyira rossz, intézkedéseiben anyira sajtószzerű, s oly sok mondani valónk van hozzá, hogy azt tájékozásul egész terjedelmében kell közölnünk:

„Ha a sommás perbe idézett alperes pervesztés esetében az anyagi törvények szerint egy harmadiktól szavatosságot követelhet, jogosítva van a szavatost a per folyamatba tételéről értesíteni. E végett legkésőbb a tárgyalás alkalmával a szavatosság okait magában foglaló alkeresetet tartozik a per bírójához vagy írásban benyújtani, vagy szóval előterjeszteni.

A bíróság, a menyiben felperes meghallgatása után a szavatosság esetét az anyagi törvények szerint főnforogni látja, a főügy tárgyalásának elhalasztása mellett a szavatossági alkeresetet a szavatosnak kézbesítetteti, s egyszersmind a főügy tárgyalására új határnapot tűz ki.

Ha az alkeresetet a főügy tárgyalására kitűzött új határnapig a szavatosnak ismeretlen tartózkodása, vagy más ok miatt kézbesíteni nem lehet, vagy ha a szavatos a főügy tárgyalására nem jelen meg, avagy megjelen ugyan, de kijelenti, hogy alperes védelmét el nem vállalja, a főper a szavatosra való tekintet nélkül tovább folyik.

Ha pedig a szavatos alperes védelmét elvállalja, a főpert alperessel együtt közösen folytatja, s a szavatosság kérdését a főügygyel együtt kell eldönteni.“

Mindenekelőtt megjegyezzük, hogy a kezdő soroknak ekkép kellene hangzani:

„Ha a sommás perbe alpereskép idézett személy azt hiszi, hogy a pervesztés reá nézve valószínű, s egy harmadiktól szavatosságot követelhet stb.“

Igy kellene hangzani a szakasz bekezdésének, amelyben szövege a pert már elveszettnek tüntetvén fel.

abbeli intézkedésének, hogy alperes jogositva van a szavatoszt a per folyamatba tételéről értesíteni, értelme nincs.

Épen nem értjük, de talán a javaslat-tevő maga se érti, hogy mi okból idéztetik alperes szavatosza a perbe, ha megjelenni nem tartozik, vagy ha megjelen is, a szavatossgot egyszerü kijelentésével elrughatja; a törvény ily intézkedéseket foglalván magában, s valakinek perbeidéztetését csak ugy nolens-volens vevén, képzelhetünk-e oly együgyü embert, ki a bíróság előtt ily esetben megjelenjen, vagy a perbe avatkozzék, midön elmaradása, nemcsak hogy hátrányt nem hoz reá, de söt előnnyel jár?

Ezért a komédiáért kár volt ekkora szakaszt kanyarítani.

Továbbá nem értjük a javított (?) szakaszban az anyagi törvényekre való ismételt hivatkozást, mintha bizony már magánjogi codexünk volna, melyre büszkén hivatkozhatunk, vagy létező törvényeinken kívül nem inkább a szokás és gyakorlat szabályozná anyagi törvénykezési viszonyainkat.

* * *

A törv. rendtartásnak a képviseltetés kötelezettségének, valamint a képviselet hiányainak következményeit tárgyzó 85. 86. 87. §§-ai helyett a javaslatnak 9. §-át kaptuk; ez a §. lényegben nem különbözik az említett 3 §§-tól, legfölebb abban, hogy nem ügyvéd megbizottaknak nem állapít meg díjakat, s a zugírások kipusztítását elvileg kimondja.

Ebben a §-ban két jelenség mutatkozik, nevezetesen, hogy a nem ügyvédek perbeli megbizottak gyanánt türetnek, s az, hogy ismét nyomás gyakoroltatik reájuk azzal,

hogy részükre perbeli munkadíjak nem járnak, míg a régi szöveg szerint sommás ügyekben ügyvéd és megbizott között különbség nem volt, költség mindkettőnek egyaránt járt.

A javaslat a perrendtartásnak abbeli kardinalis intézkedését, hogy megbizott is képviselheti a feleket, peres ügyekben, bár a legutóbbi évek igen szomorú tapasztalatai ez ellen szólnak, nem találta eltörlendőnek, hanem némi nyomást akart gyakorolni rájuk, mi azonban még se nevezhető annak, mert most már az ily megbizott nem lesz kénytelen a bíró belátására bizni munkadíjának meghatározását, hanem irást fog venni felétől, akár egyenes kötelezettség, akár pedig a peren alapuló tiszteletdíj gyanánt, s ezen az uton a visszaélések még nagyobb mérvben várhatók, mint voltak eddig.

Nézetünk szerint tehát, ha már megengedjük az ügyvédi jogosultsággal nem bírónak a felek perbeli képviseltetését, akkor a nagyobb mérvű visszaélések kikerülése szempontjából nem kellene megtagadnunk tőlük, ily minőségükben fölmerült díjaikat.

Valóban nem tudjuk, hogy javaslattevőnek minő fogalma lehet a zugirásról, mert abból, hogy ügyvédi jogosítvánnyal nem bíró egyén perbeli megbizott lehet, s nyomban a zugirászokat pusztítja, azt kell következtetnünk, hogy szerző a zugirászokat sötétben is fel tudja ismerni; ez igen szép adomány, de kívánatos lenne, hogy minden bíró meg legyen áldva vele, különben pedig még a felismerés nem is elegendő egymagában, hanem midőn valamely zugirászt a perbeli képvisellettől eltiltunk, ebbeli minőségét be is kell igazolnunk; ennek módjáról pedig szerző teljesen megfeledezett javaslatában.

Nézetünk szerint azonban zugirásznak neveztetik ügy-

védi jogositvánnyal nem bíró oly egyén, ki a felek ügyeiben bíróság előtt megjelenvén, a felek érdekeit függetlenül képviseli, azok számára beadványokat készít.

Ugy látszik, hogy javaslattevő a zugirász alatt mást értett, de minden esetre megfeledezett arról, hogy a megbizott és a tulajdonképeni zugirász közötti különbséget feltüntesse; részünkről ha már különbséget teszünk a kettő között, azt tartanók helyesnek, hogy mihelyt az ügyvédi jogositvánnyal el nem látott megbizott nem csupán arra szoritkozik, hogy felét a bíróság előtt képviselje, hanem beadványait is ellenjegyzzi, zugirászszá válik.

Az érintett §-ban tehát határozottan kimondandó volna az, hogy ügyvédi jogositvánnyal föl nem ruházott megbizott csupán tárgyalás alkalmával képviselheti a feleket, de azok beadványait ellen nem jegyezheti.

E §-nak az a része melyben az áll „ha a fél ügye vitelét zugirászra bizta, vagy ha a fél, vagy ügyvéde stb. kellő előadási képességgel nem bír, a bíróság őt a további előadástól eltilthatja, s a felet más ügyvéd rendelkezésére utasíthatja, — a legméltatlanabbul érinti az ügyvéd tekintélyét. Miután az ügyvéd ügyködési képességéről oklevelet nyert, s ez feljogosítja őt a peres felek feltétlen képviseltetésére, s ha mindjárt előadási képességgel nem bírna is, mint már nem birt akkor, midőn ügyvédi vizsgát tett, de ismerete és jogi tájékozottsága van, nem igen egyeztethető össze az ügyvédi kar tekintélyével a bírónak az a joga, hogy az előadási képesség fölött meg nem másítható határozatot hozhasson. Egyébiránt el sem képzelhető az, hogy az ügyvéd, kitől bizonyára több képességet követelnek, mint a bírótól, előadási képességgel ne bírjon, s így javaslattevő ily, millió eset közül talán

egyszer előfordulható esetre gondolt akkor, midőn más nagy és lényeges hiányok épen nem jutottak eszébe, vagy talán nem is akart azokra gondolni

A törv. rendtartás 89. §-át szintén tárgyaúl tűzte ki a javaslat. Ez az új §. nem kevésbé nevezetes a menyiben az ellenjegyzést az ügyvédi jogositványnyal nem bíró megbizott részéről nemcsak hogy nem tiltja, de határozottan követeli. — Oly intézkedésnek tartjuk ezt, mely az ügyvédi testület legkiválóbb jogainak egyikét tekintélyének hátrányára csorbitja.

Csekély jelentőségűnek mutatkozik ugyan valamely törvénykezési beadvány ellenjegyezhetése, de ha mégis szemügyre vesszük az ügyvédi karnak ezt a magyar igazságszolgáltatás kezdete óta fennállott kitünő jogát, valamint azt, hogy az ügyvédi kar már más tekintetekben is sértve van jogaiban s aláásva tekintélyében, hivatásának teréről pedig majdnem végkép le van szorítva, a javaslat érintett módosítása mintegy megkoronázni látszik a törvényhozásnak az ügyvédi kar irányában tanúsított mostohaságát.

A §-nak abbeli intézkedését, hogy az ügyvéd, vagy megbizott minden beadványt ellenjegyzésével ellátni tartozik, nem tartjuk kellőleg szabatosnak s tudva a módosítónak azt az akaratát, melyet kifejezni volt szándoka, a hivatkozott intézkedés ekkép volna szövegezendő.

„Az ügyvéd, vagy megbizott stb. tartozik minden beadványát s ha az több példányból állna, ezeket is ellenjegyezni.“

Ugyan ez a §. meghatalmazványokról is beszél s megengedi a meghatalmazvány pótolható hiányainak helyrehozását.

Nem tudjuk, mik lehetnek azok a „pótolható hiá-

nyok“ — s mik azok a hiányok, melyek nem pótolhatók? Annyival is inkább fontos ez reánk nézve, mert ily esetben a bíró önkényétől függ a felet úgy tekinteni, mintha megjelent, vagy meg nem jelent volna. — Itt is csak a bírák önkénykedésére nyújtunk alkalmat, s annak a független bírói belátás szerinti eljárásnak, — melylyel a törvényjavaslatban találkozunk, tulkapások esetén való orvoslásáról a perelő közönség érdekében sehol sincs gondoskodva, pedig ott, ahol a bírót ily korlátlan intézkedési körbe helyezzük, gondoskodniok kellene az állam törvényeinek arról, hogy a bíró az igazságszolgáltatás gyakorlása tekintetében reá ruházott hatalommal vissza ne éljen, hogy a polgárok jogai se önkénykedés, se párt egyoldalúság, se könnyelműség vagy elhamarkodás által ne szenvedjenek.

S vajon a bírói felelősséget, vagy a bírói hatalom gyakorlását tárgyazó törvényeink, avagy bírósági fegyelmi törvénynek most célba vett, s előttünk ismert módosítványa legyenek azok, melyek a polgárt a bíró tulkapásaival szemben megóvják?

* * *

Mielőtt a javaslatnak 11. §-át, mely a törvénykezési rendtartásnak a sommás eljárás eseteit tárgyazó 39. §-át módosítja, bírálat alá vennénk, el nem mnlasztjuk kiemelni azt, hogy a javaslat a törv. rendtartás 52. §-át, mely szerint a felek szabad akaratától függ a telekkönyvi-, hitbizományi-, házassági-, elválás-, gyámság, gondnokság alatti levő személyeket érdeklő ügyek kivételével — bármely jogviszonyaikban fölmerülő kérdések megoldását tetszés szerint választandó bármely e. f. bíróságra bizni, érintetlenül hagyta; azonban a javaslat hivatkozott §-ából mégis azt

lehet következtetni, mikép az a feleknek szabad akaratától függött bíróválasztási jogát lényegesen megszorítja.

A javaslat hivatkozott §-ának b. pontja csupán pénz kölcsön visszafizetése iránt indított oly kereseteknél, — melyekre nézve a sommás eljárás írott kötelezvényben kikötöttet, — engedi meg az összegre való tekintet nélkül a sommás eljárást, de az, hogy kölcsön jogcímen nem alapul egyéb, magánjogi viszonyokból származott kérdések megoldására nézve a sommás bíróság kikötése hatálylalyal bir e, vagy nem, a sommás eljárás alá tartozó esetek között elő nem soroltatik, s ebből valamint tekintettel a javaslat 12. §-ának joghasonlatos intézkedésére, melyszerint a sommás eljárásu ügyeknek a rendes per utra át nem terelhetése elvileg kimondatik, okszerüleg lehet következtetni hogy a sommás bíróság kikötésének korlátlan alkalmaztatása a javaslat szerint megszüntettétvén, az ezentul, csak s a precise körülirt sommás esetek körén belől állhatna meg.

A természetüknél fogva egyátalán gyors elintézést igénylő jogügyletek a törv. rendtartás szerint sommás eljárás alá tartoznak, mig e javaslat szerint határozatlan összeg erejéig azok csak is írott szerződés alapján részesülhetnének a rövid utú eljárás kiváltságában.

Ez oly intézkedés, melynek nyomára müvelt államok törvényhozásában alig akadhatunk, s az egészséges alapokra fektetett igazságszolgáltatással merően ellenkezik; ugyanis mit szólunk a javaslat abbeli intézkedéséhez, hogy oly keresetek, melyeknek tárgya osztatlanul 500 ft. értéket tul nem haladnak, s külön ügybíróshoz utasítva nincsenek, a sommás eljárás alá tartoznak tekintet nélkül arra, hogy írott szerződésen alapulnak-e, vagy nem, mig ellenben az uzsora-törvény megszüntetésénél fogva ugyan ennek a tőkének két

év alatt magát a tőkét meghaladható kamataira nézve a keletkezendő per rendes utra tartoznék.

Igy áll ez a bérletek s haszonbérletek, élelmezési, gyermek, s nőtartási költségekre nézve is, a menyiben azok természetüknél fogva gyors eljárást igényelve a szerződések korlátai közé szoríttatnának.

Eme szakasz létrehozásánál nem hiszszük, hogy szerző jogéletünket s viszonyainkat a legcsekélyebb figyelemre is méltatta volna, mert hogyan is képzelhetnénk, hogy például itt a fővárosban Budapesten minden 500 frtot meghaladó bérleti jogviszonynak írott szerződésbe foglalását eszközölhetnénk; minő kellemetlen surlódásokra szolgáltatna okot a házi ur és számtalan lakói között maga a szerződés megkötése, s minő bizonytalan helyzetet szereznénk a nagyobb adóval terhelt házbirtokosoknak, ha ismét ily szerződések hiányában rendes peruton évek alatt lennének csak képesek jogaik érvényesítésére.

Ha nem csalódunk, szerző az írott szerződések által a könnyebb és gyors elbírálás előmozdítására látszik törekedni ebbeli javaslatával, mely cél nagyobbyszerű bérleti ügyek kivételével szerződés nélkül is elérhető volna. — Vagy azt higyük, hogy a minden oldalról hangsúlyozott írott szerződésekkel a törvénykezésből ismét nagyobbyszerű bélyegjövendelmet akarnak eszközölni; avagy azt, hogy a kilátásba helyezett közjegyzők részére már eleve is gondoskodva legyen elégséges munkáról, mely esetben azt kellene hinnünk hogy a javaslat kidolgozására befolyást gyakorolt egyének talán a közjegyzőségre aspirálnak. De az önédek ily szemérmetlen legyezgetésének párját az európai művelt államok törvénykezésében nem találhatjuk, s így még nálunk se merjük föltételezni.

* * *

A javaslatnak néhány §-át, melyek ellen csupán szófűzés tekintetében lenne kifogásunk, egyszerűen átugorva a 18. §-t vesszük bírálathoz, mely megengedi azt, hogy az ellenfelek minden megidőzés nélkül is megjelenvén a bíróság előtt, a köztük fenforgó jogviszony fölött ítéletet kérjenek. — Ez az intézkedés tág tért nyit a valódi hitelezők kijátszására, mert a gyakorlati élet eléggé bebizonyította már, hogy a legritkább esetek közé tartozik az, hogy a kötelezettséggel valóban terhelt adós jogosult ellenfelével együtt jelenve meg (időzés nélkül) a bíróság előtt, ítéletet kérjen maga fölött. Lehetnek kivételes esetek, hogy a bíróságon kívül zaklatott adós az időzés kellemetlenségét kikerülve, hitelezője irányában a fizetés komoly szándékáról tanuságot teendő, elhatározza magát, az ellenféllel való együttes megjelenésre, de vajmi ritka az ilyen eset s ezért nem volna szabad a különben fennálló jogok kijátszására ily tág mezőt nyitni, de egyáltalán nem illik a törvény keretébe oly intézkedés, mely a kötelezettnek kénye-kedvétől teszi függővé azt, hogy egyik, vagy másik hitelezőjével szemben annak jogai biztosítása tekintetéből bizonyos kedvezményt nyújtson.

A javaslat lakonikus rövidségű 22. §-a minden rövidsége mellett is több szempontból érdekes: ugyanis azt akarja rendelni, hogy sommás eljárásban a felek előadásait az írásból való felolvasás kizárásával élőszóval tegyék; s mondta azt is, hogy pöriratokat felolvasni nem szabad, s élve a javaslat saját szavaival így intézkedik:

„A felek előadásait olvasatlan beszédben tartják; pöriratokat olvasni nem szabad.“ Mit akar vajon az az

„olvasatlan beszéd,“ s mit keres a „perirat“ sommás ügyben, midőn ily című beadványokat csakis rendes perekben ismerünk?

Ha ezt a §-t laikus olvassa, ki perét veszíté, tiszta joga tudatában könnyen elmondhatja azt, hogy perét azért veszté el, mert a periratokat olvasni nem volt szabad.

A javaslat 31. §-a anyira tömör, s oly rosszul van fordítva a szász törvénykönyvből, hogy azt egyébre se lehetne használni, mint felolvasásával az ellenfél megszöktetésére. Állításunk igazolásaul álljon itt szószerint a §.:

„Ha valamely perben több követelés van támasztva, vagy ugyanazon követelésre több önálló vitás pont vonatkozik, a bíró mindegyik követelés, vagy mindegyik vitás-pont külön tárgyalást hivatalból elrendelheti.

Azon esetre, ha a támasztott követelésre több önálló vitás pont vonatkozik, a bíróság jogositva van a felek kérelmére, vagy hivatalból az előzetes kérdést képező vitás pont fölött külön ítéletet hozni, s ha ezen ítélete által a többi vitás pont megoldást nem nyer, ellenben az egész per elintézését nyerne az által, ha a főlebbviteli bíróság az előzetes kérdés iránt eltérőleg határozna: jogositva van a bíróság a többi vitás pont tárgyalását az eldöntött vitás pont fölött hozott külön ítéletének jogerőre emelkedéseig elhalasztani.

Ez esetben az eldöntött vitás pont iránt hozott ítélet külön főlebbvezhető.“

Szükségesnek tartjuk megjegyezni, hogy törvénykezésünkben a „vitás“ pont-féle kifejezés ismeretlen volt, s ez nem is egyéb, mint szolgai fordítása a német „Streitpunkt“ — melyet a törvénykezésünkben meggyökerezett „peres kérdés“ mellőzésével szerző anyira

megkedvelt, hogy mindenik sorában háromszor is alkalmazza.

A §-nak hogy érthető legyen, több pontra felosztva ekkép kellene hangzani.

„Ha a támasztott követelés több önálló peres kérdésen alapul, jogosítva van a bíróság a felek kérelme folytán, vagy pedig hivatalból az első kérdés fölött külön ítéletet hozni.“

„Ha ez ítélet által a többi peres kérdés csak úgy nyerne megoldást, ha a főlebbviteli bíróság az első peres kérdés iránt eltérőleg határozna, jogosítva van a bíróság a többi peres kérdés tárgyalását akkorra halasztani, midőn az első peres kérdést eldöntő ítélet jogerőre emelkedik.“

A javaslat 57. §-a az ideiglenes osztrák perrendtartásból van átvéve, s javítani akarja a törv. rendtartás 160 §-át.

Az átültetés azzal a lényeges módosítással történt, hogy a bíróságon kívüli beismerésnek teljes bizonyítékul való elfogadása egyáltalán nincs függővé téve a bíró belátásától, s enyiben mindenesetre határozottabb, s így helyesebb intézkedés; ami azonban eme §. szövegezését illeti, az a tömérdek incisumok miatt annyira homályos és érthetetlen, hogy szükségesnek látnók azt következőleg kiigazítani:

„A bíróságon kívüli beismerés csak akkor szolgálhat teljes bizonyítékul, ha azt maga a beismerő, minden kényszer nélkül, világosan és komolyan, oly személy előtt tette, kiről, annak viszonyait tekintve, tud-

nia kellett, hogy a beismert tény valóságát megtudni érdekében állott, s ha az ily módon történt bíróságon kívüli beismerést az arra hivatkozó fél be is bizonyítja.“

A javaslat 65. §-a lényegesen megbővíti a törv. — rendtartás 265. és 268. §-át. — Valóban ideje is volt, a most fennálló drákói kézbesítési eljárást türethetőbb alapokra fektetni; a mostani kézbesítési eljárás káros és hátrányos is; ha valaki honn nem találtatik, abban a percben, midőn a kézbesítő perbeidéző első végzéssel keresi, az idéző végzés tanuk előtt ajtajára szegeztetik, s ezzel bár hogyan vesszük is, pellengérré van téve az illető a ház népe előtt, legyenek bár viszonyai még oly kedvezők; a javaslat szerint azonban az első kézbesítés eredménytelensége esetén, felhivatik a fél, hogy bizonyos meghatározott napon és órában a kézbesítés végett honn tartózkodjék.

A javaslat eme §-a ellen az a kifogásunk, hogy nem szól kötelezőleg, sőt a mindenkit egyaránt terhelő polgári kötelesség megtagadására utmutatást nyújt, ugyanis, ha a perbeidézett fél felhívás folytán se várná be honn a kézbesítőt, ekkép intézkedik a javaslat érintett §-a: „Ha az illetőt akkor se találná otthon, az iratot az ugyan abban a házban lakó felnőtt családtagok, vagy szolgálati viszonyban álló személyek egyikének, s ha ilyenek nincsenek, vagy az elfogadást megtagadják, azt ugyan abban a házban lakó más felnőtt személynek, vagy valamelyik szomszédnak kell kézhez adni.“

Valóban nem értjük, hogy ha a családtag vagy a szolgálatban levők, mint az idézethez legközelebb állók megtagadhatják az idézés elfogadását, miért lehessen annak elfogadására épen a szomszédot kötelezni. — A tör-

vénytől egyáltalában azt várjuk, hogy mindenkit egyaránt kötelezzen, szükség esetén bírság terhe mellett is.

Ez a §. mint látszik, méltányosb tekinteteket tartott szemel előtt a kézbesítésre nézve, s ép ezért pótlendő volna nézetünk szerint még azzal, hogy sürgős eseteket kivéve, a kézbesítéseknek rendszerint köznapokon kell történni, de nem von maga után panasz-alapot, ha az illető ünnepnapon is elfogadják az idézést.

* * *

A föllebbezéseket s a semmiségi panaszokat korlátozó 54. §-ra vonatkozó nézetünk kifejtését föntartottuk a föllebbezéseket tárgyzó 69. s következő §§-ok részletezésének alkalmára, hogy mint összetartozó dolgokat együtt tárgyaljuk.

A javaslat 54. §-a szerint, ha a sommás per tárgya járulékok nélkül 50 frtot meg nem halad, vagy felperes oly ingó dolog kiadatását, avagy oly kötelezettség teljesítését kívánja, melyekre nézve keresetlevelében kijelenti, hogy azok helyett készpénzben járulékok nélkül 50 frtot túl nem haladó összeggel megelégszik, az első bíróság ítélete ellen föllebbezésnek helye nincs. Ezután azonban, a §. további intézkedéseiből azt látjuk, hogy a kereseti összeg emelkedésével a föllebbezés joga is tágul, s olvassuk eme §-ban azt is, hogy meg nem jelenés miatt hozott ítélettel szemben föllebbezéssel élni nem lehet.

E szerint tehát nálunk az 50 frtig terjedő keresetek képeznék az ugynevezett „bagatelle“ ügyeket. Ez az intézkedés határozottan az ó-porosz törvényekben gyökerizik, csak azzal a különbséggel, hogy mig ott 50 tallér-

ról van szó, addig e javaslat szerzője kockával kivetette, hogy most már nálunk 50 frtig kell terjedni a föllebbezést kizáró bagatelle ügyeknek.

Ennek a kivételes bíraskodásnak okát abban keressük, hogy csekélyebb jelentőségű ügyek egyszerűen és gyorsan bonyolítottassanak le végképen, miáltal a törvényhozás a közönségnek mindenesetre szolgálatot akar tenni s mintha ez az intézkedés pótolni akarná a mindig hirdetett, de soha nem valósult gyors és olcsó igazságszolgáltatást.

A gyors és olcsó igazságszolgáltatás azonban nem a jogok megszorításából áll, hanem az eljárásnak rövid és olcsó módjából; s nem is úgy, mint nálunk, hol a szolgálati viszonyból fölmerült legcsekélyebb ügyekkel is a békebirósági jelleget viselő iparhatóság hosszadalmas és drága proceduráját kell meglábalnunk, hogy az ügy polgári perutra jutva érdemi elintézést nyerjen, s míg enyire jut, a bagatelle ügynek egyharmadát elnyelte a bélyegek és kézbesítések Danaidák hordója.

Nálunk tehát, csigaszzerű s végtelenül költséges igazságszolgáltatásunk mellett kár más üdvösebb igazságszolgáltatással bíró államok törvénykezési reformjait mintegy üstöküknél fogva előrántani, mert valamint sehol, úgy itt se lehet megszüntetnünk az okozatot addig, míg az ok meg nincs szüntetve.

Hogy más államok törvényeiből eszközlött átültetéseknel az idegen törvények intézkedéseit komolyan szemügyre kell venni, metszőleg mutatkozik a bagatelle ügyek körül felállított szabályoknál. — Ötven forint ugyanis nem bagatelle összeg nálunk, hol ugyanily összegű adóért majdnem egész gazdaságot elpocsékolnak, hol a roppant pénzsükség miatt a kamatláb ép a szegényebb sorsu népnél 200

‰-ra is rug, míg Németországban, hol a piac bőven el van látva pénzzel, s 5‰ mellett kölcsönöket kaphatni, 50 tallért könnyen mondhatnak bagatellenak, s egy futó tekintetet vetvén a vidékre azt tapasztaljuk, hogy ott alig mérülnek fel 50 ftot meghaladó peres ügyek, mert a közlakosság, néhány szerencsétlen év folytán, a roppant adóztatás mellett nem rendelkezett nagyobb értékű vagyonnal, s így a javaslat a szegényebb osztályt, mely eddig is vagyonával és vérével járult az állam támogatásához végkép ki akarja zárni a jogorvoslatok élvezhetéséből s feltétlenül alávetni a bíróság önkénykedésének.

Igaz ugyan, hogy szigorú anyagi viszonyaink változhatnak, s lehet, hogy 50 ft nem képezend oly nagy értéket, mint most, de, ha még annyira javulnak is viszonyaink, csak évek múlva juthatunk ily helyzetbe; a törvényhozásnak azonban soha és sehol se szabad a fenálló viszonyok mellőzésével műveletét a kiszámíthatatlan jövőre való tekintetre alapítani.

Továbbá minő igazság az is, hogy valaki meg nem jelenés miatt hozott makacssági ítélet esetén főlebbezéssel nem, csak semmiséggel élhet; kétségtelen dolog, hogy alperes meg nem jelenése esetén is csak anyiban köteles a bíróság felperes állításait valóknak venni, amenyiben magának felperesnek bizonyítékai által azok meg nem cáfoltatnak, annak elbírálása pedig, hogy ez utóbbi körülmény figyelembevételével a marasztalás kimondható-e, vagy nem, a perügy érdemére tartozván, az erre vonatkozó jogsérelem határozottan főlebbezés és nem semmiségi panasz útján orvosolható.

Nálunk mindig nagy hűhóval, bizottságok választmányok által, s egyéb utakon és módokon, de mindig a valódi szaktekintélyek kizárásával a sötét bureauxkban az

élet üdítő lege nélkül rakják le a törvényes intézkedéseket, s midőn a gyakorlati élet beigazolta, hogy jogéletünk nyomora közepett nem az égető szükségen segítettünk, sőt a nyomort még fokoztuk, ismét be szokott következni a törvénykezésnek foltozgatása, mit rendszerint szakavatatlan kezek végeznek, s így csoda-e ha soha ki nem láthatunk törvénykezésünk bűzös mocsarából!

* * *

A törvénykezési rendtartásban megállapított fölebbviteli rendszer megváltoztatását a gyakorlat tagadhatatlanul kívánatosná tette, mert valamint a semmiségi, úgy a fölebbezési esetek precise meghatározásánál fogva, számtalan bírói határozattal szemben jogorvoslat nem volt alkalmazható, s igen fontos jogkérdések elsőbíróságilag nyertek végeldöntést, melyek természetüknél fogva a fölebbviteli bíróságok hozzászólását tették volna kívánatosná. A fölebbezési rendszernek eme baját a fölebbviteli bíróságoknak a törvénytől eltérő, de egymással sokszor homlokegyenest ellenkező intézkedései nagyban fokozták.

Bebizonyította tehát az eddigi gyakorlat azt, hogy a fölebbezési és semmiségi esetek meghatározása a mellett, hogy zavart idéz elő, jogéletünkben fölmerülő számtalan kérdések megoldását gátolja, s ezért a törvénykezési rendtartásban megállapított rendszert már annak idejében se tekinthettük jogi reformnak, annál kevésbé tekinthetjük annak a javaslat szerint életbeléptettetni szándékolt fölebbviteli eljárást, mert ha már ama rendszer komplikáltságánál fogva károsnak mutatkozott, úgy még károsabbnak kell lenni jogéletünkre a fölebbviteli esetek még nagyobb

összebonyolításának, de mert a porosz törvény is így intézkedik, nekünk azt multhatatlanul utánoznunk kell.

Nem mondjuk, hogy az idegen kodifikációk és jogrendszerek tanulmányozásából meritett tapasztalatokat jogfejlődésünk érdekében ne hasznosítsuk, de határozottan roszalunk kell azt a törekvést, mely minden tanulmány nélkül, pusztán az utánzásra szoritkozik, nem törődván azzal, hogy az ily, tanulmány nélkül alkalmazott utánzások megfelelnek-e viszonyainknak, vagy nem, mert hiszen a gyakorlatban fölmerült hiányok mindig foltozgatást igényelnek; ez a foltozgatás pedig, úgy látszik, gazdag k o n c!

A javaslat a főlebbviteli jog szabályozásával, kétségtelenül újabb javaslatot teend kívánatossá, mert lehetetlen, hogy a főlebbezési jog határozott és határozatlan körülírása akár a bírót, akár az ügyvédet képessé tegye a tájékozásra; úgy látszik, szerző a főlebbezési jog gyakorlását minden áron korlátok közé akarta szoritni, ép úgy, mint teszi ezt a porosz törvény. De ha szerző csak pár percig is képes volna figyelembe venni, hogy minden jogállamnak mily mélyen rejlik természetében, hogy minden polgárnak sértett joga felülvizsgáltassék, akkor nem hiszszük, hogy munkálata más irányt ne vett volna, mert a jogállam lényegét az képezi, hogy a menyire lehet, a törvény közös ótalmát képezze minden polgár jogosult érdekeinek, s ha ezt felfogta, akkor nem lehet, hogy a főlebbvitelnél kasztrendszer alkalmazzon.

Minden polgárnak szabadságát és jogát biztosítani, a bíróságok emberi hibái- s csalódásaival szemben az állam szent kötelessége, s mihelyest ezt magától elrugta, nem beszélhetünk többé szabad állam- s szabad polgárról, hanem a semmi tekintetet nem ismerő despotismusról.

Nézetünk szerint a föllebbezési jog gyakorlását nem szabad függővé tenni a kereset tárgyától, mert minden sérelemnek kell, hogy legyen orvoslata, különösen az igazságszolgáltatásban, mely e nélkül bizony-bizony nem lenne egyéb, mint *chimaera*.

Legyen továbba megállapítva, hogy valamely érdemleges határozatra célzó birói intézkedések föllebbvitellel meg nem akaszthatók; soroltassanak azután elő a semmiségi panasz esetei, amennyire azok meghatározhatók, a mellet azonban joggal föltételezve azt, hogy a gyakorlat még számtalan meg nem nevezett semmiségi esetet hozhat felszínre, kimondandó lenne, hogy minden egyéb birói intézkedés semmiségi panasszal egybekötött föllebbezéssel támadható meg; avagy tisztán semmiségi panasszal, ha abban az ügyben melyben mindkét jogorvoslat alkalmaztatva, a semmitőszék intézkedését szükségesnek látja, döntőleg határoz, póteljárást rendelhet, érdemlegesnek találván pedig a kérdést, a megillető föllebbviteli bírósághoz küldi át; míg tisztán semmiségi panasz esetén a fél föllebbezési jogáról lemondottnak tekintendő.

Részünkről egyszerűsíteni akarjuk a dolgot, mert minél több pontból áll a föllebbviteli jog gyakorlatára vonatkozó szabály, annál több panasz és zavarra számíthatunk.

Nevezetesnek tűnik föl a semmiségi esetek között az, hogy ha nem az a bíró hozta az ítéletet, ki a tárgyalást vezette, ez a körülmény az eljárás megsemmisítését vonja maga után.

Igaz ugyan, hogy a törvénykezési rendtartás, nemkülönben a javaslat 50. §-a, ugy az ügyviteli szabályok 245. és 248. §§-ai szerint a bíró maga tartozik a peres felekkel az ügyet fölvenni, a tényállást tisztába hozni,

s az eljárás befejeztével azonnal ítéletet mondani, miből okszerűleg következik az, hogy ily ügyekben ítéletet csak az a bíró hozhat, kinek közvetlen befolyásával, tárgyaltatik az ügy; ámde mi történik akkor az ügygyel, ha a bíró megbetegszik, meghal, vagy áthelyeztetik más bírósághoz mielőtt valamely ügyet lebonyolított, s abban ítéletet hozott volna?

Az igazolás ideje, mely a törv. rendtartás 307. §-ában szabályoztatik, szintén módosítást nyerne a javaslat 91. §-a által. A 307. §. az igazolási kérelmet 15 nap alatt rendeli benyújtandónak, mely határidő a mulasztott cselekményt követő naptól számítandó. A leggyakoribb eset, hogy az idézett a mulasztott cselekményről tudomással sem bír; nem akarjuk azokat az egyes eseteket elősorolni, melyek ebbeli állításunkat kellőleg meg is világíthatnák, hanem egyszerűen megjegyezzük, mikép a javaslat hivatkozott §-ában foglalt intézkedés több biztosítékot nyújt a felek sértett jogainak orvoslására, csakhogy ismét itt is azt kell tapasztalnunk, hogy a gyakorlati élet mindennapi eseteire szerző nem volt tekintettel.

Igen helyes, hogy az igazolási kérelmet a mulasztásról nyert értesülés után való naptól, vagy az akadály megszűntetésétől számittatik a záros határidő; ámde ugyan ez a §. abbeli további intézkedésével, mely szerint a mulasztástól számított hat hó letelte után igazolással élni többé nem lehet, ismét ellenmondást foglal magában, mert tapasztaltuk mostani törvénykezésünkben azt, hogy nem a legkritkább esetek közé tartozott, hogy egyik, vagy másik fél mulasztása folytán hozandó határozat egy évre sem került ki a bíróság intézkedése alól, s e szerint a fél, bár a mulasztásról való értesülésnél fogva 15 napi határidőt vehetne igénybe igazolására, abban határozottan gá-

tolva van a 91. §. 2. pontja szerint, mert fél-év elmúltával igazolással többé nem élhet.

A törv. rendtartás 338. §-a helyett a javaslat 96. §-át ajánlja, alkalmasint azért, mert több szóból áll, mert lényegére nézve miben sem különbözik amattól; részünkről azonban javítandónak találtuk volna a §-nak azt a részét, mely megengedi, hogy a feltétlenül marasztaló ítélet ellen alperes felebbezéssel élvén, felperés biztosítást kérhet ellene. Ugyanis kifejezendő lett volna ebben a szakaszban, hogy respektálni tartozik-e a biztosítást kérő a törv. rendtartás 253. §-ában a kötelezettség teljesítésére megszabott határidőt, avvagy nem.

A törv. rendtartás 340. §-a meg bővítetteti szándékoltatik a javaslat 99. §-a szerint. Nincs kifogásunk a toldalék ellen, de igen is van arra nézve, hogy nem javított ki az említett §-nak az a része, mely szerint biztosítás tisztán ingóságokra eszközölthetik. Ha ez a birtok megvédésének szempontjából történnék, s más oldalról gondoskodva volna a törvényben a visszaélések meggátlásáról, nem volna ellenvetésünk, hogy biztosítás ingatlanokra nem eszközölthetik; de midőn a jelzett irányban nincs gondoskodva, igen is helyén találnók azt, hogy a kereső fél jogát az ingatlanokra is kiterjeszthesse, de ez még igazság szempontjából is szükségesnek mutatkozik, mivel nem egy esetben lehet valakinek ingatlana, a nélkül, hogy ingósága legyen, és így a törvény értelmében létező jog nem érvényesíthető.

Elismerésre méltók a végrehajtás körül megállapított újítások, csak hogy bizony ezekben sincs öszhangzat, s pusztán utánzás segélyével nyélbe ütött valamit képeznek, melynek egyéb eredményét se várhatjuk, mint azt, hogy

helyesebb reformot tesz kívánatossá, s talán vonand is maga után.

A javaslat 108. §-a az állami, törvényhatósági tisztviselők stb. fizetésének lefoglalását, a törv. rendtartás 339. §-ában foglalt intézkedéstől eltérőleg módosítja. Hogy nem volna humanus a javaslatnak ez az intézkedése, azt nem állítjuk; de hogy számot nem ad a jogegyenlőségnek, azt már határozottan állíthatjuk, mert ha a kis gazda, rosz termés, időviszontagságok stb. folytán adósságokba kénytelen keveredni, s azokat az idők mostohaságának folytonossága miatt ki nem egyenlítheti, egész vagyonától megfosztható birói ítélet alapján, s az állam existenciája tekintetében nem gondoskodik felőle, akkor nem tarthatjuk igazságosnak, hogy az itt tekintetet nem ismerő állam védő szárnya alá vegye a kevés kivétellel könnyelmű adósságokba merült hivatalnokokat. A hivatalnoknak nem üzérkedés a foglalatossága, hitel nem képezi létalapját, s ha nem érez magában anyi önállóságot, hogy fizetéséből életszükségleteit fedezze, ne legyen hivatalnok, s mert az állam igen fontos okokból a birák, s hivatalnokok függetlenségére méltó súlyt fektet, gondoskodják arról is, hogy semmi oly körülmény, mely az illetőket hivatásuk kifogástalan gyakorlatában hátráltatja, mint például fizetés lefoglalás, föl ne merüljön, s ha mégis fölmerül, vegye igénybe az egyetlen s leghathatós remediumot: az elbocsátást, mert egyedül így lesz független és kifogástalan tisztikara, nem pedig úgy, ha a könnyelműséget óvó szárnyakkal legyezgeti.

*

*

*

Csak futólagosan mentünk át a törv. rendtartást reformálni akaró javaslaton, s annak szemünkbe tünt hiányait átadjuk a nyilvánosságnak, bár tudjuk, hogy jogéletünk még sem leend jobb, s hogy a magasabb körökben pár ember dicsősége miatt az igazságszolgáltatás valódi kifejlesztésére irányzott törekvéseket fölismerni nem akarják, s így anyagi törvények hiányában a törvénykezési eljárás elviselhetetlen roszasága, a nepotizmus, nem pedig a szakismeret és ügyszeretet alapján kiválasztott bírósági személyzet, — tisztelet a kivételeknek, — a jogi szervezet lehető legsikertelenebb kivitele elég szomorú képet nyújtanak törvénykezési viszonyainkról, s ha nem lépünk a határozott reform terére és nem követünk más országok példájára független törekvést, az eddig szerzett tanuságok szerint, a jelenlegi állapotoktól nem várhatunk üdvös eredményeket.

